

„Инвалид“ не може, НО „инвалидна количка“ може

Повод за настоящите разсъждения е фактът, че през миналата година депутатите заличиха думата „инвалид“ от българското законодателство. Именно чрез премахването на тази дума се смята, че социалната интеграция на хората с увреждания ще бъде улеснена. Целта на заличаването на термина „инвалид“ от българското законодателство е да допринесе за преодоляването на стереотипното мислене за хората с увреждания като неспособни, невалидни, негодни, смятат вносителите на промяната.

Крум Зарков, депутат, един от авторите на тази идея, подчерта в свое изказване, че думата „инвалид“ трябва да се премахне завинаги от българското законодателство, защото носи негативен заряд. Друг депутат, Михаил Христов, параолимпиец, споделя: „Не харесвам тази дума и никога не я харесва. Тя е обидна. Какво означава тя – невалиден, недействителен. Ние, хората с увреждания, не сме недействителни и невалидни. Ние сме истински“.

Тези изказвания на български политици демонстрират едно неправилно интерпретиране на семантиката на думата инвалид. Речникът на чуждите думи в българския език с автори Ал. Милев, Б. Николов, Й. Братков, 5-то издание, Наука и изкуство, 2006, посочва, че думата е от латински произход: *инвалид*: (лат. *invalidus* – нездрав), като дава следната дефиниция на значенията ѝ: 1. Човек, загубил отчасти или изцяло работоспособност поради болест, нараняване, старост или осакатяване; 2. Военно лице, което е осакатяло по време на война или на военна служба; военноинвалид.

Всички тълковни речници на съвременния български език определят по сходен начин значението на тази дума: Речникът на българския език, издание на БАН (онлайн достъп: <http://ibl.bas.bg/rbe>): дефинира *инвалид* като: човек, загубил отчасти или изцяло работоспособност поради болест, осакатяване, нараняване или старост. В Български тълковен речник, автор В. Радева, 2012: *инвалид* се определя: лице с намалена или изгубена работоспособност.

Ясно се вижда, че в българския

език тази дума в никакъв случай не е натоварена със значението, че някой е извън закона или не се вписва в определени социални критерии, а още по-малко, че е невалиден или непълноценна част от обществото. Това, което наблюдаваме в нашето съвремие, е, че думата *инвалид* спада към една група думи, която наричаме политически некоректни, т.е. това са наименования, които нашето общество през последното десетилетие маркира като неуместни, обидни и неправилни за употреба на публично място. Именно в синхрон с идеята за отказ от всякаква дискриминация, включително и на езиково равнище, с влезлия в сила от 01.01.2005 г. Закон за интеграция на хората с увреждания, формално е въведена нова терминология, като „инвалид“ се заменя с „човек с трайно увреждане“. Интересен факт е, че въпреки това обаче в България и към днешна дата има организации, които съдържат в самото си наименование думата *инвалид* – Съюз на инвалидите в България, Съюз на военноинвалидите и военнопострадалите.

За назоваване на лице с някакъв вид увреждане или намалена работоспособност никога вече не употребява думата *инвалид*, но има редица думи, произлизащи от нея, които са със статут на термини и за които няма политически коректни съответствия.

От езиковедска гледна точка сме свидетели на своеобразен парадокс – от една страна думата, която играе ролята на корен на други, производни от нея думи, се възприема като неуместна, неучтивна, а употребата ѝ – като проява на дискриминация. От друга, производните ѝ думи не се възприемат така, че функционират както в официални документи, така и в разговорната реч, като за тях няма политически коректни варианти. Такива са: *пенсия за инвалидност* и *инвалидна пенсия* (разговорно), *инвалидност* (степен на инвалидност), *инвалидизиране*, *инвалидна количка*, *инвалидно паркомясто*. Това може да се възприеме като нелогично поведение от страна на законодателя. Защо в един контекст дадена дума е неуместна, а в други – допустима? От друга страна, липсата на съответствия може да предизвика редица проблеми с изразните средства в сферата на медицината, социалното и здравното обслужване, работата на администрацията и др.

Вероятно би било добре при изключване на определена дума от законодателството своите усилия да обединят както юристи, специалисти в съответната област, така и езиковеди, за да може въпросът да се обсъди в по-широк контекст. Всестранният поглед и взимането предвид на разнообразни обстоятелства във всички случаи би дало добър резултат. ♦